

Miðvikudaginn 11. nóvember 1987.

Nr. 297/1987. **Sölusamband íslenskra fiskframleiðenda**

gegn

Jóni Steinari Gunnlaugssyni

Kærumál. Lögmansþóknun.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðmundur Jónsson, Hrafn Bragason og Þór Vilhjálmsson.

Sóknaraðili hefur með kæru 14. október 1987 kært til Hæstaréttar með heimild í 8. gr. 4. mgr. laga nr. 61/1942 úrskurð stjórnar Lögmannafélags Íslands 7. október sl. um endurgjald fyrir málflutningsstarf varnaraðila fyrir sóknaraðila. Krefst sóknaraðili þess í kröfugerð 6. nóvember, sem fram kom eftir ábendingu Hæstaréttar skv. 30. gr. laga nr. 75/1973, að þóknunin verði 178.524,00 krónur. Ekki er krafist kærumálskostnaðar.

Varnaraðili krefst staðfestingar hins kærða úrskurðar og kærumálskostnaðar.

Í 2. gr. 2. mgr. laga nr. 61/1942 um málflytjendur segir: „Hér aðsðóms- og hæstaréttarlögmanni er rétt að áskilja sér hæfilegt endurgjald fyrir störf sín, þar á meðal hluta af fjárhæð máls, og hærra endurgjald, ef mál vinnst, en ef það tapast.“ Í niðurlagi 8. gr. 1. mgr. sömu laga segir, að stjórn Lögmannafélagsins hafi úrskurðarvald um endurgjald fyrir málflutningsstarf, ef ágreiningur um það er borinn undir hana. Í 7. gr. laganna segir, að samþykktir félagsins skuli lagðar fyrir dómsmálaráðherra, sem staðfestir þær eða synjar staðfestingar.

Í samþykktum fyrir Lögmannafélag Íslands, sem gerðar voru 1944 en hefur verið breytt síðan alloft, segir í 10. gr. m.a.: „Gjaldskrána gefur félagið út ... Gjaldskránni verður ekki breytt nema á lögætum aðalfundi.“ Í gjaldskrá þeirri, sem hér skiptir máli og tók gildi 1. júní 1987, segir m.a. það, sem nú verður rakið.

Í 1. gr. segir m.a.:

„Lögmönnum er rétt að áskilja sér hæfilega þóknun fyrir störf sín, með hliðsjón af því verki, sem í té er látið og þeim hagsmunum, sem um er fjallað.

Einnig er lögmönnum heimilt að áskilja sér hluta af fjárhæð málsins og hærri þóknun, ef mál vinnst, en ef það tapast.

Auk þóknunar skal viðskiptamaður greiða lögmanni allan útlagðan kostnað ...“

Í 3. gr. gjaldskrárinnar segir:

„Skrá sú, sem hér fer á eftir, er leiðbeinandi um endurgjald fyrir störf lögmanna, og má víkja frá henni til hækkunar eða lækkunar ...“

Í 5. gr. gjaldskrárinnar eru ákvæði um þóknun fyrir málflutning og er henni skipt í 5 liði, en þeim lið, sem fjallar um málflutning fyrir héraðsdómi er aftur skipt í 5 atriði. Um mál, sem ekki fer fram gagnaöflun í eftir þingfestingu, segir að grunngjald þóknunar skuli vera 4.664,00 krónur að viðbættum 10% af stefnufjárhæð allt að 1.187.070,00 krónum, 5% af næstu 2.374.690,00 krónum og 3% af því, sem umfram er.

Dómstólar hafa hliðsjón af gjaldskrá Lögmannafélags Íslands, þegar þeir ákveða málskostnað, sem aðili dómsmáls er dæmdur til að greiða gagnaðila. Eftir atvikum, sem dómstólar meta, fer þó, hvort á henni er byggt að öllu leyti, og er oft frá henni víkið, einkum þegar fjárhæðir eru háar. Hér er til úrlausnar annars konar ágreiningur, þ.e. deila milli aðila og lögmanns hans. Verður að telja, að almennt sé í slíkum málum ríkari ástæða en ella fyrir dómstólana til að byggja á gjaldskránni, ef forsendur hennar eiga við.

Þegar þetta mál er virt, þykir eiga að taka tillit til þessa:

Varnaraðila var falið verkefni, sem var sérstætt að því leyti, að hann skyldi reka mál og fá í því dóm, ef úrslit í Hæstarétti í öðru máli sem hann hafði farið með fyrir annan aðila og fengið héraðsdóm í, gæfu tilefni til. Ef ekki hefði komið til sérstök ástæða, hefði því ekki verið þörf á að höfða 30. apríl sl. málið, sem hann þingfesti í umboði sóknaraðila á bæjarþingi þann dag. Sú ástæða var hætta á fyrningu eða brottfalli réttinda vegna tómlætis.

Starf lögmannsins að máli sóknaraðila hefur bersýnilega ekki tekið langan tíma, en í því hefur hann byggt á því, sem hann sjálfur hafði gert í því máli, sem fór til dóms.

Hagsmunir sóknaraðila voru geysimiklir.

Ekki var gerður samningur fyrirfram um þóknun varnaraðila, þó að sérstaklega stæði á eins og lýst hefur verið. Verður að telja, að

engar viðræður hafi farið fram milli aðila kærumálsins um hana, fyrr en mál sóknaraðila á bæjarþingi hafði verið hafið, og var því eigi gætt þess ákvæðis í siðareglum lögmanna, sem til er vitnað í lok hins kærða úrskurðar.

Vegna hinna sérstöku aðstæðna í málatilbúnaðinum, er ekki unnt að leggja gjaldskrá Lögmannafélags Íslands til grundvallar þóknuninni til varnaraðila, enda hefur hann sjálfur ekki krafist nema tíunda hluta þeirrar þóknunar, sem hann kveðst hafa átt rétt á eftir gjaldskránni ef málið hefði verið flutt.

Ákveða ber þóknun varnaraðila með hliðsjón af því verki, sem í té er látið. Í því felst, að sá tími, sem varnaraðili notaði til að fjalla sérstaklega um mál sóknaraðila kemur aðallega til skoðunar að því er þetta atriði varðar. Tillit verður þó einnig að taka til þess til hækkunar, að varnaraðili var sérstaklega undir málsóknina búinn þar sem hann hafði sem fyrr segir farið með annað mál sama eðlis. Í öðru lagi ber að ákveða þóknun varnaraðila með hliðsjón af hagsmunum sóknaraðila, en dómkrafan í bæjarþingsmáli hans var 128.299.997,00 krónur.

Að álitum þykir þóknunin hæfilega ákveðin 235.000,00 krónur. Kærumálaskostnaður verður ekki dæmdur.

D ó m s o r ð:

Sóknaraðili, Sölusamband íslenskra fiskframleiðenda, greiði varnaraðila, Jóni Steinari Gunnlaugssyni hæstaréttarlögmanni, 235.000,00 krónur í málflutningsþóknun vegna bæjarþingsmálsins: Sölusamband íslenskra fiskframleiðenda gegn sjávarútvegsráðherra og fjármálaráðherra f.h. rikissjóðs.

Úrskurður stjórnar Lögmannafélags Íslands

7. október 1987.

Með bréfi, dags. 29. júlí 1987, fór sóknaraðili þess á leit við stjórn LMFÍ að hún úrskurðaði um ágreining sem upp væri kominn milli hans og varnaraðila um endurgjald fyrir málflutningsstarf.

Málsatvik.

Í samræmi við ákvæði bráðabirgðalaga nr. 55/1983 um ráðstafanir í sjávarútvegsmálum, síðar staðfest á Alþingi með lögum nr. 71/1984, hóf

ríkissjóður innheimtu á svonefndum gengismun af útflytjendum sjávarafurða.

Ýmsir útflytjendanna töldu innheimtuna ólögmæta. Einn þeirra, fyrir-tækið Útver hf., höfðaði mál á hendur ríkinu seint á árinu 1984 og krafðist endurgreiðslu á innheimtum gengismun. Dómkröfur Útvers hf. voru teknar til greina með dómi bæjarþings Reykjavíkur hinn 2. apríl 1986. Ríkið áfrýjaði dóminum til Hæstaréttar. Söknaðili annaðist málflutning af hálfu Útvers hf. bæði í héraði og Hæstarétti.

Eftir uppkvaðningu bæjarþingsdóms í máli Útvers hf. leitaði varnaraðili f.h. ýmissa aðildarfélaga sinna til söknaðila. Í fyrstu var athugaður sá möguleiki að mál varnaraðila og nokkurra annarra útflytjenda, sem einnig höfðu leitað til söknaðila, yrðu látin bíða þar til niðurstaða Hæstaréttar í máli Útvers hf. lægi fyrir, enda málin samskonar. Í því sambandi var talið nauðsynlegt að fá fram skuldbindingu ríkisins á því að ekki yrði beitt fyrningarvörn gegn kröfum útflytjendanna. Ríkið hafnaði hins vegar að skuldbinda sig með þessum hætti. Var þá talið rétt að leggja kröfu varnaraðila fyrir dómstóla til þess m.a. að forðast hugsanlegan missi réttinda vegna fyrningar eða tómletis. Var söknaðili falið að höfða málið. Eftir að varnaraðili hafði útvegað söknaðila nauðsynleg gögn og upplýsingar um fjárhæð kröfunnar var mál varnaraðila gegn sjávarútvegsráðherra og fjármálaráðherra f.h. ríkissjóðs þingfest á bæjarþingi Reykjavíkur hinn 30. apríl 1987. Nam stefnukrafan kr. 128.299.997,00 auk vaxta frá 1. jan. 1984 og málskostnaðar. Við þingfestingu voru lögð fram af hálfu varnaraðila stefnda greinargerð og 7 önnur dómsskjöl. Þennan sama dag höfðaði söknaðili f.h. ýmissa annarra útflytjenda 5 dómsmál til viðbótar á hendur ríkinu. Voru mál þessi byggð á sama grunni og mál varnaraðila og námu stefnukröfur í þeim hundruðum milljóna króna auk vaxta og málskostnaðar.

Dómsmál varnaraðila var síðan í ótilgreindum fresti, þar sem rétt þótti að bíða með frekari aðgerðir í því þar til dómur Hæstaréttar í máli Útvers hf. lægi fyrir. Dómur Hæstaréttar var síðan kveðinn upp hinn 10. júní sl. Var héraðsdómi hrundið og ríkið sýknað af endurkröfum Útvers hf. Með dómi Hæstaréttar lá það fyrir að úrslit væru einnig fengin í máli varnaraðila, sem því var hafið. Gerði söknaðili varnaraðila reikning fyrir störf sín. Reikningurinn er dagsettur 16. júní 1987 og er svohljóðandi:

„Málflutningsþóknun í bæjarþingsmálinu:

Sölusamband íslenskra fiskframleiðenda
gegn sjávarútvegsráðherra og fjármála-
ráðherra f.h. ríkissjóðs. Málið fellt
niður að gengnum dómi Hæstaréttar í
málinu nr. 175/1986. Stefnskrafa kr.
128.299.997,00. Málflutningsþóknun skv.

gjaldskrá LMFÍ af þeirri fjárhæð án

vaxta kr. 5.355.705,00.

Hér reiknuð þóknun 10% af því kr. 535.570,00.“

Í bréfi sóknaraðila frá 29. júlí sl. til stjórnar segir m.a. svo um reikningsgerðina:

„Gerði ég þessum umbj. mínum reikning, sem fylgir hjálagður í ljósriti. Er honum þar gert að greiða aðeins 10% af þóknun reiknaðri skv. gjaldskrá LMFÍ af höfuðstól kröfunnar án vaxta fyrir fullflutt mál til héraðsdóms. Tek ég fram að vaxtakrafan í málinu nam líklega a.m.k. jafn hárri fjárhæð og höfuðstóllinn. Er að sjálfsögðu ljóst að ég veitti með þessum hætti stórfelldan afslátt af þóknun þeirri, sem mér hefði verið rétt að taka samkvæmt gjaldskránni. Gerði ég það m.a. vegna þess að hagsmunirnir sem um var fjallað höfðu tapazt.“

Varnaraðili taldi reikning sóknaraðila of háan og synjaði um greiðslu.

Hér skal þess getið að tveir aðrir skjólstæðingar sóknaraðila vegna dómsmála á hendur ríkinu til endurgreiðslu á gengismun synjuðu einnig um greiðslu hliðstæðra reikninga. Voru reikningar vegna þessara skjólstæðinga annars vegar að fjárhæð kr. 336.125,00 og hins vegar kr. 687.651,00. Hefur ágreiningi um fjárhæð þessara reikninga sömuleiðis verið vísað til úrskurðar stjórnar.

Aðilar voru boðaðir á fund stjórnar hinn 23. sept. sl. Sóknaraðili mætti sjálfur en af hálfu varnaraðila mætti Guðmundur Pétursson hrl.

Á fundinum var eftirfarandi m.a. bókað:

„Sættir eru reyndar en án árangurs.

Lögmaður varnaraðila lýsir því yfir að ekki sé véfengt að sóknaraðili hafi haft umboð til að höfða málið og ekki sé véfengt að varnaraðili hafi tekið sjálfur um það ákvörðun að mál skyldi höfða og sóknaraðila falin sú máls-höfðun.

Aðilar eru sammála um það að ágreiningur þeirra snúist um það eitt, hvort fjárhæð reiknings sóknaraðila sé of há vegna þeirrar vinnu, sem lögð var í málið af hálfu sóknaraðila.

Ennfremur er því lýst yfir af hálfu varnaraðila, að kröfur þeirra séu ekki á því byggðar að um ranga ráðgjöf sóknaraðila hafi verið að ræða um máls-höfðunina.

Sóknaraðili lýsir því yfir að þóknun hans í samskonar máli fyrir Útver h.f. hafi verið kr. 75.000,00 í undirrétti en u.þ.b. kr. 120.000,00 í Hæstarétti.“

Kröfur aðila og rökstuðningur.

Sóknaraðili gerir þá kröfu að staðfest verði fjárhæð þóknunar hans skv. reikningi kr. 535.570,00. Sem rökstuðning fyrir kröfu sinni tekur sóknaraðili m.a. eftirfarandi fram í fyrrgreindu bréfi sínu frá 29. júlí sl.:

„1. Mér hlýtur að teljast rétt að byggja þóknun mína á gjaldskrá LMFÍ. Gat gagnaðili minn raunar fyrirfram ekki búist við öðru.

2. Fordæmi munu vera um það við úrskurði stjórnar LMFÍ, að eftir hinn skriflega hluta málflutnings og skjalaframlagningu teljist lögmaður hafa unnið til u.þ.b. 50% af þeirri málflutningsþóknun sem gjaldskrá LMFÍ kveður á um. Svona stóð á um málflutning minn fyrir SÍF, þegar málið var fellt niður. Ég gerði aðeins reikning fyrir 10% af þóknun miðað við höfuðstól án vaxta eða u.þ.b. 5% af þóknun skv. gjaldskrá.

3. Mál SÍF og nokkur önnur sem eins stóð á um og höfðuð voru á sama tíma eru að líkindum með stærstu dómsmálum í fjárhæðum talið sem borin hafa verið upp við íslenska dómstóla (ef ekki þau stærstu). Jafnframt var ljóst að lagaatriðin sem þar var fjallað um snertu grundvallaratriði sem skipta miklu máli um stjórnskipun á Íslandi í framtíðinni.

4. Öllum var ljóst að hæstaréttarmál Útvers hf var prófmál um hagsmuni SÍF og þeirra annarra fiskútflytjenda sem til mín leituðu. Lá þetta m.a. fyrir Hæstarétti. Var ljóst og óumdeilt við málflutning í því máli að dómur Útveri hf í hag myndi leiða til greiðsluskyldu ríkissjóðs á u.þ.b. 1,5 milljarði króna til þessara aðila. Forsvarsmönnum SÍF var að sjálfsögðu líka ljóst að mál Útvers hf var prófmál um hagsmuni þeirra. Er ekki ólíklegt að ástæða þess að þeir leituðu til mín hafi einmitt fyrst og fremst verið sú að ég annaðist málflutninginn í prófmálinu. Enginn vafi er á að hagsmunir SÍF hafa í reynd fengið fullnaðardóm við dómstólana (7 manna dóm í Hæstarétti).”

Af hálfu varnaraðila hefur verið lögð fram í máli þessu greinargerð Guðmundar Péturssonar hrl., dags. 16. sept. 1987. Í greinargerðinni segir m.a.:

„Athugasemdir umbjóðenda minna við reikningsfjárhæðirnar.

1. Kærandi rökstyður reikningana með því að umdeildar fjárhæðir hafi skipt hundruðum milljóna og hann hafi aðeins reiknað sér laun sem væru örlítið brot af taxta Lögmannafélagsins, ef miðað væri við fjárhæðir eins og taxtinn geri ráð fyrir. Þessi málsástæða er léttvæg. Í fyrsta lagi voru málin aldrei flutt, og í öðru lagi var það fyrirfram vitað að málin yrðu öll felld niður þegar dómur hefði gengið í Hæstarétti í máli Útvers h/f, alveg jafnt hvort sem héraðsdómur hefði verið staðfestur eða ríkið sýknað eins og raun varð á. Loks er þess að gæta að hinar „umdeildu” fjárhæðir runnu beint til útgerðarinnar aftur. Það var því alls ekki um hreint tap útgerðarinnar að ræða. Prófmálið skar alveg úr um réttarstöðu umbjóðenda minna. Fyrsta grein gjaldskrárinnar segir að lögmaður eigi rétt á að áskilja sér hæfilega þóknun fyrir störf sín með hliðsjón af því verki sem er í té látið o.s.frv. Ég get ekki hugsað mér að hæfileg þóknun í þessum

7 málum teljist í nokkru samræmi við reikning lögmannsins. Sé svo þarfnast taxti LMFÍ vandlegar endurskoðunar. Tvöfaldur málskostnaður í máli Útvers h/f væri nær sanni. S.H. og S.Í.F. gætu vafalaust fallist á slíka lausn mála sinna. Þegar meta skal laun lögmannsins er í rauninni ekki hægt að miða við neitt annað en vinnutíma, en eins og áður hefur verið bent á þurfti lögmaðurinn litla vinnu að leggja fram við að koma málunum í gang, aðeins að breyta tölum og nöfnum og afhenda síðan vélritunarstúlkum til afgreiðslu. Ég fullyrði að lögmaðurinn, sem er bæði reyndur og glöggur, hefur ekki eytt meira en einu dagsverki í þessi 7 mál.

2. Kærandi telur að gagnvart umbj. mínum hafi verið um prófmál að ræða. Á það get ég ekki fallist. Mál Útvers var prófmál, sem skar skilyrðislaust úr um öll hin málin, og eina ástæðan til þess að höfða þau mál var að koma í veg fyrir að ríkisvaldið gæti borið fyrir sig tómlætisverkanir eða fyrningu.

3. Umbjóðendur mínir halda því fram að hinar síðastnefndu tómlætisverkanir hafi verið ræddar á fundum með lögmanninum og telja að það hafi fyrir hans ráðleggingar og að hans tilstilli, sem málin voru höfðuð í framangreindum tilgangi. Persónulega held ég því fram að málin hafi verið höfðuð að nauðsynjalausu, jafnvel þótt málsstaður kæranda hefði haldið velli í Hæstarétti, en dómur þar var kveðinn upp 10. júní 1987. Þá voru hin málin ekki fyrnd, í fyrsta lagi sökum þess að hér var um endurheimtu á ofteknu fé að ræða, að mínum dómi 10 ára fyrning, en jafnvel þótt 4 ára fyrning hefði legið fyrir gat fyrningartíminn aldrei byrjað fyrr en á þeirri stund sem ríkissjóður hélt föstum viðkomandi greiðslum, sem byrjuðu ekki fyrr en á næstu mánuðum eftir að bráðabirgðalögin voru sett.

4. Kærandi kveðst hafa gert umbjóðendum mínum grein fyrir því, að héraðsdómur í máli Útvers h/f kynni að verða hrakinn í Hæstarétti. Hann tekur fram, að sér hljóti að vera heimilt að byggja þóknun á gjaldskrá LMFÍ og að umbjóðendur mínir hafi fyrirfram ekki búist við öðru. Ég bendi á að samkvæmt 10. gr. í codex ethicus Lögmannafélagsins ber lögmanni að gera skjólstæðingi sínum grein fyrir áætluðum verkkostnaði eftir föngum. Ég tel víst, að umbjóðendur mínir hefðu hugsað sig betur um og kannað betur kostnaðarhliðina, ef þeir hefðu búist við því að þeir tveir, S.H. og S.Í.F., ættu í vændum málskostnaðarkröfu samtals að fjárhæð kr. 1.223.221,00."

Stjórninni barst annað bréf ...

[Sjá dóm í hæstaréttarmálinu nr. 296/1987, bls. 1502.]

... tekið til úrskurðar í dag.

Álit stjórnar LMFÍ.

Gjaldskrá (áður lágmarksgjaldskrá) LMFÍ ...

[Sjá bls. 1503.]

... í málinu nr. 166/1984.

Kemur nú til skoðunar hvort hið reiknaða endurgjald sóknaraðila, kr. 535.570,00, teljist hæfilegt. Þegar virt er starf sóknaraðila og ábyrgð, fjárhagslegir hagsmunir varnaraðila og önnur atvik, svo sem veruleg lækkun frá viðmiðunartölum gjaldskrár, er það álit stjórnar að reiknuð þóknun sóknaraðila sé innan hæfilegra marka. Er reikningur sóknaraðila því staðfestur.

Auk þess sem áður hefur verið vikið að ...

[Sjá bls. 1504.]

... tilefni misskilnings, kæru- og klögumála.“

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Staðfestur er reikningur sóknaraðila til varnaraðila frá 16. júní 1987 að fjárhæð kr. 535.570,00 fyrir flutning bæjarþingsmáls varnaraðila gegn sjávarútvegsráðherra og fjármálaráðherra f.h. ríkissjóðs.

Miðvikudaginn 11. nóvember 1987.

Nr. 298/1987. **Sölumiðstöð hraðfrystihúsanna**

gegn

Jóni Steinari Gunnlaugssyni

Kærumál. Lögmansþóknun.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðmundur Jónsson, Hrafn Bragason og Þór Vilhjálmsson.

Sóknaraðili hefur með kæru 14. október 1987 kært til Hæstaréttar með heimild í 8. gr. 4. mgr. laga nr. 61/1942 úrskurð stjórnar Lögmannafélags Íslands 7. október sl. um endurgjald fyrir málflutningsstarf varnaraðila fyrir sóknaraðila. Krefst sóknaraðili þess í kröfugerð 6. nóvember, sem fram kom eftir ábendingu Hæstaréttar skv. 30. gr. laga nr. 75/1973, að þóknunin verði 229.217,00 krónur. Ekki er krafist kærumálskostnaðar.